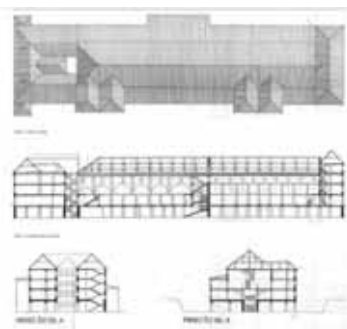

STAVBARSTVO RODBINE TÖNNIES

umetnost oblikovanja prostora, SSKJ

kolaž prof.znanst.svet.dr. Aleš Krainer, udia,
Ljubljana, december 2018

od Gustava 1814 -1886
do Rudolfa 1869-1929

Rodbina Tönnies izhaja iz pokrajine Smaland v Švedski.
Oče Gustava Tönniesa je bil ladijski tesar.
Gustav Tönnies se je rodil v Stralsundu
v pokrajini Pommern v Nemčiji.

Glavni viri:

R. Andrejka. Najstarejše ljubljanske industrije, Kronika slovenskih mest 1/1934.

V. Valenčič, Ljubljansko stavbeništvo od srede 19. do začetka 20. stoletja, Kronika, 18/3, Ljubljana 1970

M. R. Kambič, Meščanska stanovanjska arhitektura v Ljubljani, 1870-1914 (pozni historizem in secesija), Zgodovina,

J. Cico, Djelo arhitekta Rudolfa Tönniesa u Bosni i Hercegovini 1897-1918, Arhitektonski fakultet u Sarajevu, magisterij, Sarajevo, 2004

D. Osmanagić, Skoraj pozabljena dediščina Gustava Tönniesa, Zgodovina na dlani, 2016

G. Humar, Kamniti velikan na Soči, Branko d.o.o., Nova Gorica, 1996

Pregled ljubljanske industrije, ko Gustav Tönnies pride v Ljubljano leta 1845 kaže, da je prišel na področju graditeljstva v nerazvito okolje.

LJUBLJANSKE INDUSTRIJE, KO GUSTAV TÖNNIES PRIDE V LJUBLJANO

Dr. Rudolf Andrejka, Najstarejše ljubljanske industrije, Kronika slovenskih mest, 1939, 6, št.2.

1775 Desselbrunnerjeva sukarna

1775 tvornica svilenih trakov

1802 svilarna, tvornica za vitriol

1822 tvornica za ročnoizdelovanje vžigalic

zač. 19 stol. porcelanske delavnice

tvornica kandičev

čistilnica sladkorja

tvornica skladkorja: cukrarna, 1858 pogorela,

tovarna za cigare, 1872 požar

mehanična bombažna predilnica in tkalnica, eno največjih podjetij te vrste v K&K

mlin, Maličeva moka

Samsonova zvonarna in livarna,

prve brizgalne na Kranjskem,

industrija ljubljanske fajanse

tiskarne

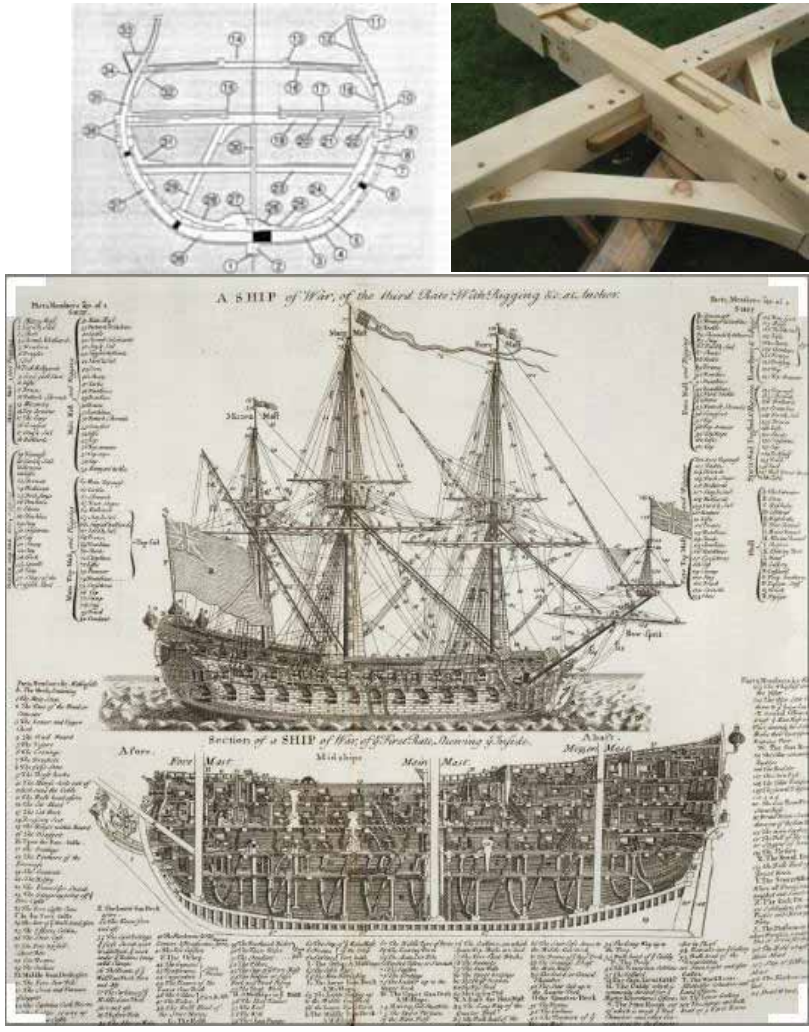
Geneza ljubljanskega Kolizeja kot primer tranzicijskega prispevka kulturni dediščini Ljubljane

Prvo delo Gustava Tönniesa v Ljubljani je bila ureditev ostrešje ljubljanskega Kolizeja, na katerem je požar, še preden je bila gradnja končana leta 1847, povzročil veliko škodo. Očitno takrat v Ljubljani ni bilo izvajalca, ki bil bil sposoben izvesti potrebna dela. Na osnovi te reference mu je ljubljanski župan Janez Nepomuk Hradecky ponudil mesto tesarskega mojstra. Gustava Tönnies je leta 1847 ustanovil svoje tesarsko podjetje.

Uspeh rodbine Tönnies temelji poleg genetske podlage, ki je bila posledica dolgoletnega razvoja na področju gradnje ladij na območju Baltika in pridobivanju znanja v okviru študijskih potovanj po Evropi, katerih uspešnost potrjuje vrsta spričeval. Vse je povezovala organizacijska spretnost, ki je izhajala iz tradicije zahtevnih postopkov pri gradnji lesenih ladij, ki je dosegla vrhunec v sredini 19. stoletja.

Tehnologija gradnje: “tesarstvo”, “zidarstvo”

Med tem, ko se je tehnologija obdelave in uporabe lesa v najzahtevnejših konstrukcijah stalno razvijala, pri zidanih konstrukcijah ni prišlo od antike naprej praktično do nobenega napredka, lahko bi trdili, da danes celo do nazadovanja.

C H A P. IX.

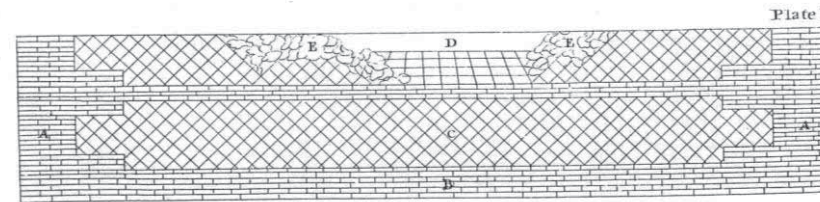
Of the several sorts of walls.

THE foundations being laid, we are next to treat of the upright wall above ground.

THE antients had six sorts of walls: The first called *reticulata*; the second of baked earth, or square bricks; the third of rough stones, either from mountains or rivers; the fourth of irregular stones; the fifth of squared stones; the sixth called *riempiuta*.

THE first, called *reticulata*, is not in use in our time; but because VITRUVIUS mentions its being commonly used in his, I have given a draught of it.

THEY made the corners or angles of the building of bricks; and between every two foot and a half, three courses of square bricks were laid, which bound the thickness of the wall together.

A. Palladio, The Four Books of Architecture

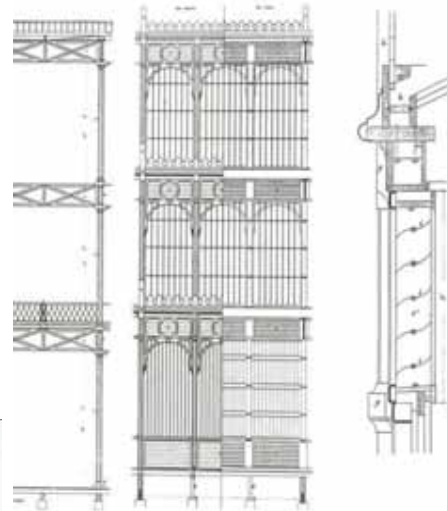

Montgomery Schuyler 1843-1914

If you were to scrape down to the face of the main wall of the building of these streets you would find that you had simply removed all the architecture and that you had left the building as good as ever.

Paleta aktivnosti podjetij Gustava Tönniesa na področju stavbarstva in strojništva

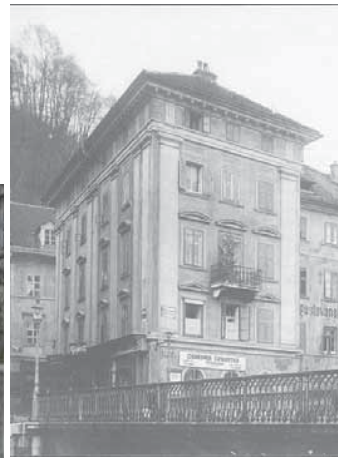
uporaba litega železa kot glavnega predstavnika stavbarske identitete 19.stol. armirani beton Augusta Perreja uporablja detaile lesnih zvez

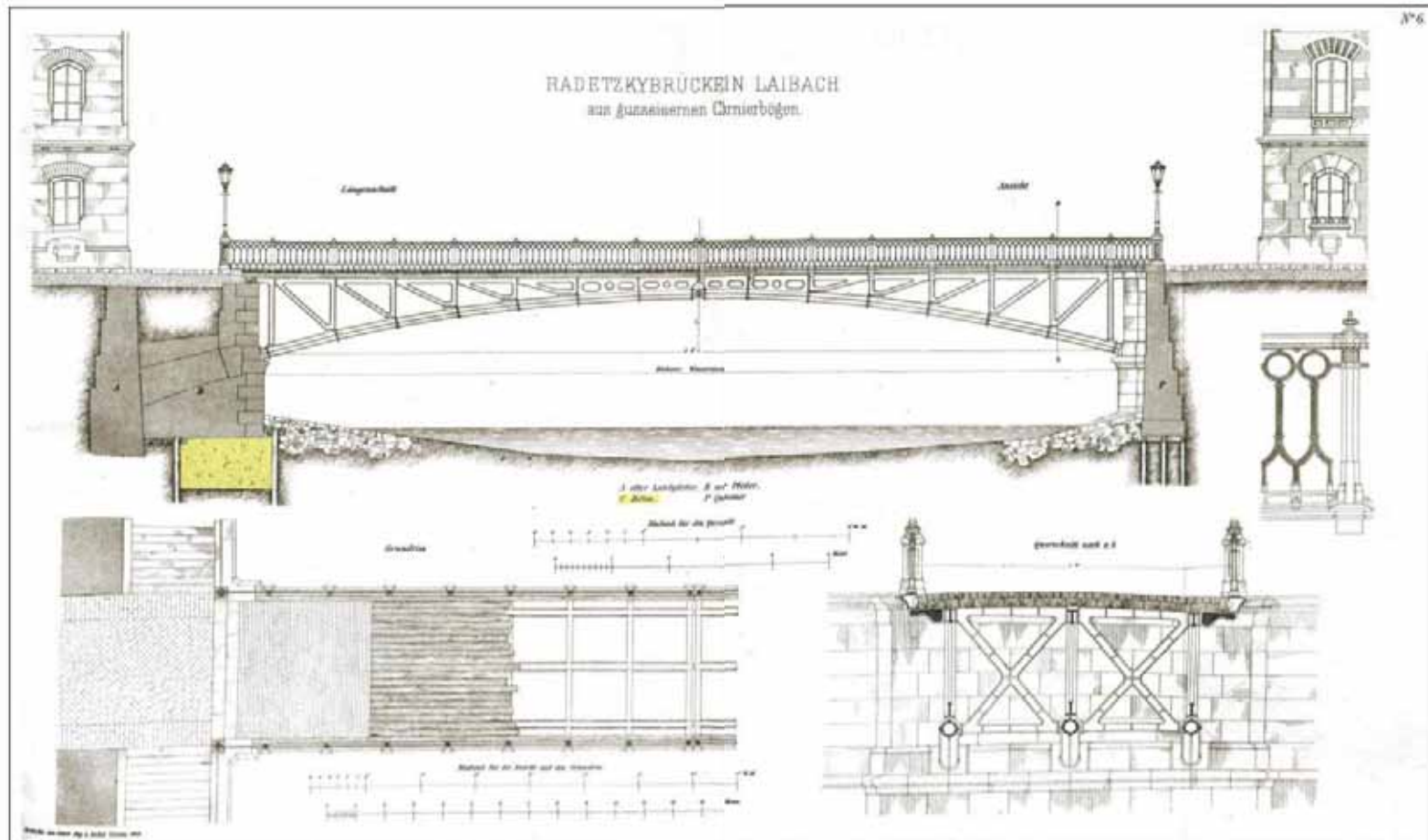
Cristal Palace, London, 1851

Ljubljana, žel. postaja

Hradeckega most, 1867, je preživel vrsto premikov in poimenovanj od prvotne lokacije na današnjem Šušarskem mostu, od koder ga je premaknil Plečnik, do današnje na sotočju Ljubljanice in Gradaščice:
Hradeckega most, Čevljarski most, Mrtvaški most, Hradeckega most...krog je zaprt...

Slika 13 - Načrt Hradeckega mostu, ki je bil objavljen leta 1868, (ŽDŠAV, 1868). Z rumeno barvo je označeno mesto, kamor se vgradi beton

Hradeckega most, litoželezne konstrukcija, razpon 30 m, enak kot Ironbridge, 1781, vendar 10x lažji. Je eden največjih dosežkov naše tehnične zgodovine, projektant Johann Hermann z Dunaja, izdelan v Dvoru, leta 1867, v Tönniesovi livarni. G. Humar, Gradbeni vestnik, 62, april 2013

Paleta aktivnosti podjetij Gustava Tönniesa na področju stavbarstva in strojništva

opekarna v Kosezah,
1883, krožna peč,
prva na Kranjskem.

kamolomi:
Nabrežina, Momjan,
Repentabor

vodne turbine in lesnoobdelovalni stroji vrhunec
Tönniesove strojniške proizvodnje.
Železolivarna in strojna tovarna, Dunajska c. 1871.
Najpomembnejša uspeha na področju vodnih turbin
sta **veliki Peltonovi turbini (1914)** za **hidroelektrarno
Završnica**.

Dne 25. februarja 1915 je iz te prve javne deželne
elektrarne na Slovenskem stekel tok v električne
daljnovode.

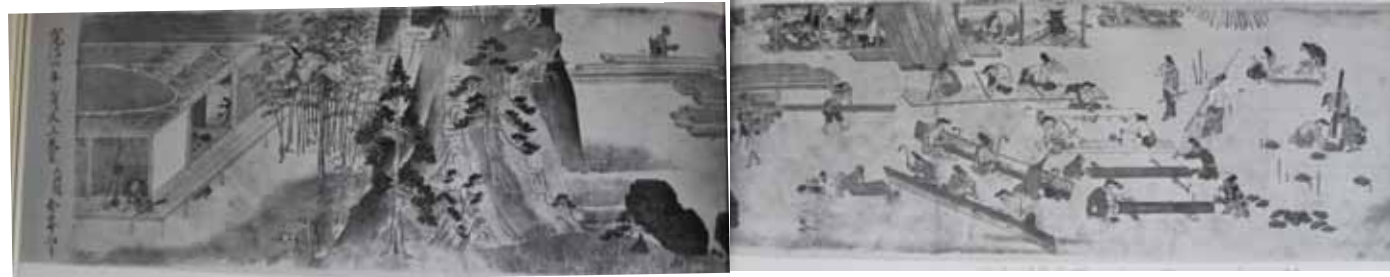
Po I.svet. vojni združitvev s Samassovo livarno in ,
London, 1851 tovarno Žabkar v STIL ((Strojne tovarne
in livarne, d. d.), predhodnico Litostroja!

Pogoje in profil uspešnega voditelja sistemov je opisal pred 400 leti je opisal Miyamoto Musashi v Knjigi o petih krogih, knjigi o vojnih veščinah, kjer na osnovi vsakodnevnih tradicionalnih veščin gradnje hiš, primerja mojstra tesarja in generala!

Kakšna vzporednica z Gustavom Tönniesom!

PRIMER DINAMIČNEGA RAVNOTEŽJA

The Book of Five Rings (五輪書, *Go Rin No Sho*) is a text on kenjutsu and the martial arts in general, written by the swordsman Miyamoto Musashi cca 1645.

Ljudje gredo skozi svet po štirih poteh: Vojaka, Kmeta, Obrtnika in Trgovca

Opisal bom vojne umetnosti s primerjavo s tesarjem.

Za primer vzamemo hišo.

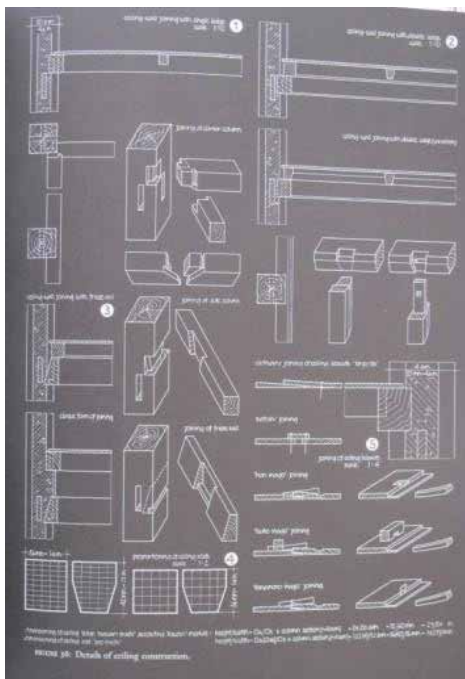
Govorimo o plemiški hiši, bojevnikovi hiši, o štirih hišah Fujiwara, o njihovem razpadu ali obstoju in o stilu, o tradiciji hiše.

Beseda tesar je označena s kitajskimi pismenkami za "veliko sposobnost" in ker gre za "veliko sposobnost" tudi pri poti vojnih umetnosti, to opisujem na primeru tesarja.

Tako kot mojster tesar, poveljujoči general razume dimenzijo imperija, svoje province in pozna obseg svojega klana.

Tole je pot mojstra tesarja. Mojster tesar popolnoma razume mere templjev, pagod in samostanov; pozna načrte imperialnih palač in stolpov; vodi ljudi in gradi hiše.

V tem sta mojster tesar in vodja vojaškega klana enaka.

Miyamoto Musashi v Knjigi o petih krogih:

Pri gradnji hiše je problem izbira lesa.

Les, ki je raven, brez grč in dobrega izgleda, se bo uporabil za sprednje stebre.

Les, ki ima nekaj grč, a je raven, se bo uporabil za zadnje stebre.

In les, ki je lahko nekoliko šibkejši, a nima grč in dobro izgleda, se bo uporabil za prage, preklade, vrata in drsna vrata.

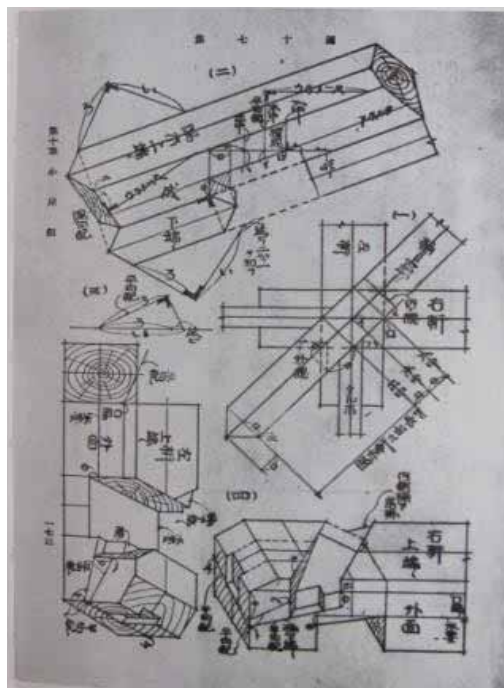
Les, ki je tako grčav kot tudi zviti, a trden, se lahko uporabi po pazljivem pregledu na mestih, kjer je potrebna trdnost, taka hiša lahko stoji dolgo časa.

Les, ki je grčav, zviti in slab, se bo uporabil za odre in kasneje za kurjenje.

Pri uporabi svojih tesarjev mora mojster tesar poznati kakovost njihovih sposobnosti in jim dati različna dela, da gradijo ali niše, vrata in drsna vrata, ali samo prage, nadvratnice in stropove. Manj sposobnim da delati stike na tleh in še manj sposobnim poravnati zagozde.

Če mojster tesar dobro razume svoje ljudi in jih pravilno razporeja, bo delo teklo in izdelek bo dobro narejen. Potek dela in dobra izdelava, nikoli popuščena pozornost, poznavanje koristi stvari, poznavanje posebnih sposobnosti mož in spodbujanje - vse te stvari so vgrajene v misel mojstra tesarja.

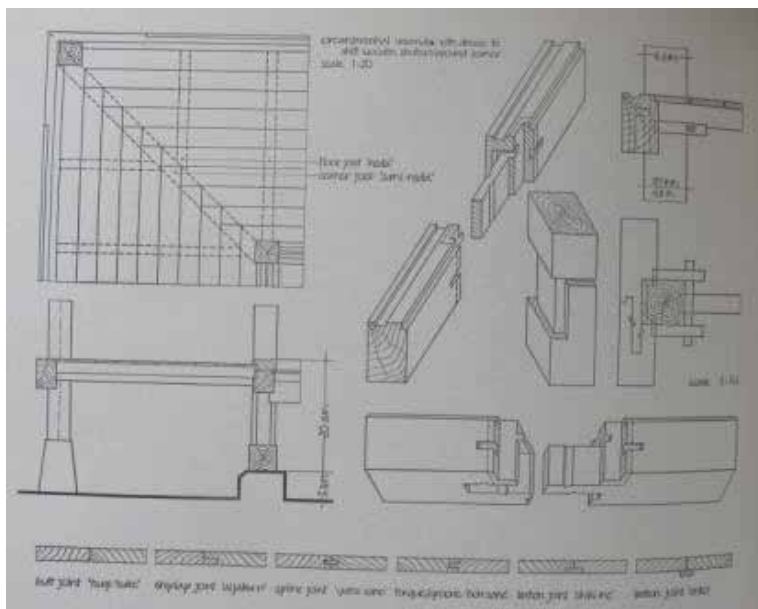
Taka so tudi načela vojne umetnosti.

Primerjaj vojaka s tesarjem. Zadnji nabrusi svoje orodje lastnoročno, pripravi različne naprave svoje obrti, jih hrani v tesarskem zaboju, sprejema navodila mojstra tesarja, oblikuje stebre in tramove s svojo tesarico, skobla vdolbine in poševnine z obličem, dela pravilne razmake in rezbarije, določi pravilna razmerja in opravlja svoje dolžnosti dobro, do najmanjšega detaila.

Ko to počne, lahko kasneje postane sam mojster tesar. Pomembno je, da tesar skrbi, da njegovo orodje dobro reže, in da ostri svoje orodje, kadar ima čas.

Človek, ki je vojak, je prav tak in mora to pazljivo pregledati. Pomembno je, da je tesarjev cilj, da ne dovoli, da je njegov izdelek zviti, da se morajo vogali perfektno stikati, da dobro les izravna, da ne polira ali brusi preveč, ali da se njegovo delo kasneje ne upogni ali zvije.

Če se misliš učiti to Pot, moraš biti pozoren na vse kar je tu napisano in to pazljivo preštudirati.

Zanimiva je primerjava študijskih potovanj G. Tönniesa, J. Plečnika in Le Corbusiera.

Gustav Tönnies

Potem, ko se je izučil za tesarja je Tönnies potoval po Evropi: Nemčija, Austrija, Švica, Francija, Švedska, Norveška in Rusija kot cesarski pomočnik. V tem študijskem obdobju je pridobil za svojo strokovnost vrsto formalnih priznanj. Leta 1842 se je zaposlil kot cesarski polir v podjetju Ohmeier v Gradcu.

Jože Plečnik

antika
renesansa
manerizem
barok
klasika

Jože Plečnik je med svojim študijskim potovanjem po Evropi obiskal Francijo in Italijo: Benetke, Firence in Rim, kjer se je srečal z antiko, renesanso, manerizmom, barokom in klasiko.

Po srečanju s sredozemsko, italijansko arhitekturo je Plečnik začel iskati način, kako združiti te elemente z germansko mešanico racionalizma in misticizma, ki ji je bil naklonjen in jo je dobro spoznal v času študija. Čutil je, da bi Slovenija, ugnezdena med sredozemski in germanski svet, lahko predstavljala kraj, kjer bi se obe tradiciji prepletli tako fizično kot teoretično, kar zadeva občutek in vzdušje ("Stimmung"). Domovina je bila zanj paleta, na kateri bi lahko ustvaril idealno povezavo med čudesi italijanskega sredozemskega manierizma in baroka z elementi Semperja, Wagnerja in secesijskega Dunaja, ob katerih je zorel. Noah Charneyj, *Večni arhitekt: Življenje in delo Jožeta Plečnika, modernističnega mistika*, 2017, založba Totaliteta.

"Plečnik ni samo priznal ampak je tudi posebej poudarjal vpliv potovanja po Italiji na svoje nadaljnje delo."

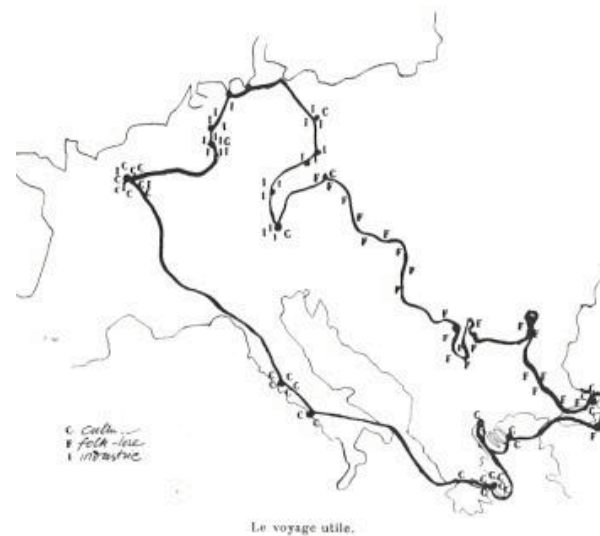
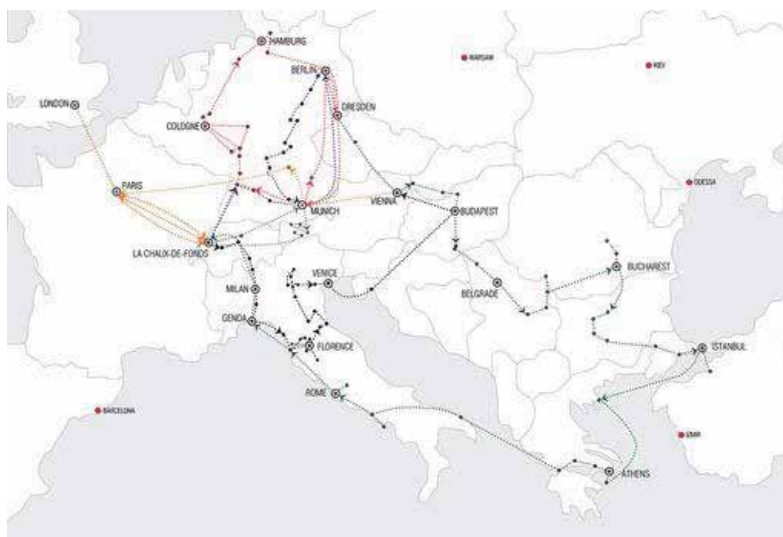
Le Corbusier

Tretji je primer Le Corbusiera.

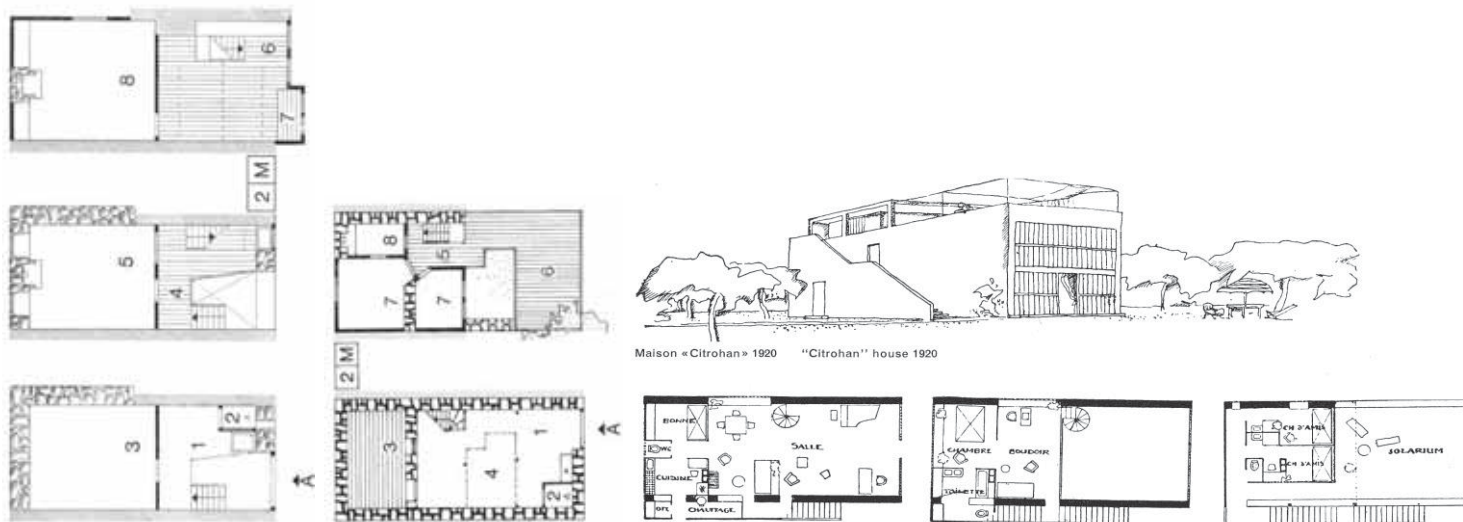
Tudi on je opravil študijsko potovanje, ki je prikazano na skici »Le voyage utile«.
(Sl. 5). »Le grand tour«, potovanje opisuje kot vrhunec učenja arhitekture.
Kot se vidi je obiskal tudi Makedonijo.

Le C potovanja po Orientu

La carte du "voyage utile" de Le Corbusier. Le "grand tour", le voyage, comme un point culminant de l'apprentissage de l'architecture.

"L'architecture me fut révélée. L'architecture est le jeu magnifique des formes sous la lumière. L'architecture est un système cohérent à l'esprit. L'architecture n'a rien à voir avec le décor. L'architecture est dans les grandes oeuvres, difficiles et pompeuses léguées par le temps, mais elle est aussi dans la moindre mesure, dans un mur de clôture, dans toutes chose sublime ou modeste qui contient une géométrie suffisante pour qu'un rapport mathématique s'y installe."

Hiša v Strugi, Makedonija

Hiša Citrohan LeC

Ideja prostorske zasnove Le Corbusierjeve hiše Citrohan naj bi izhajala iz metropolitanske kulture. Če primerjamo, po Dušanu Grabrijanu, Makedonska hiša, prehod is stare orientalske v sodobno evropsko hišo, Partizanska knjiga, Ljubljana, 1976., načrte hiše v Strugi, Makedonija, (Sl. 6) z načrti Le Corbusierjeve hiše Citrohan (Sl. 7), pa tudi s celo vrsto podobnosti drugih La Corbusierjevih hiš z »makedonsko« hišo, med drugimi med šiptarsko hišo v Strugi in enodružinsko hišo naselbine Weisenhof pri Stuttgartu. Če pogledamo načrt makedonske hiše in njeno prostorsko in funkcionalno ureditev, vidimo, da je bila stvar že genialno rešena v okviru bioklimatskih in socialno političnih vplivov, ki so bili podlaga za oblikovanje prostorskega koncepta makedonske hiše.

Kasneje je **l'objet trouvé** LeC pojasnil: Ponavadi smo jedli v majhni kočijaški restavraciji v centru Pariza; tam je bil bar in kuhinja zadaj; mezanin je prerezal višino prostora v dve polovici; veliko okno se je odpiralo na cesto. Nekega lepega dne smo to odkrili in videli, da je tu določena paradigma, arhitektonska ureditev, ki bi se lahko adaptirala v organizacijo stanovanjske hiše. **(Unite d'habitation)**

Le Corbusier

Le C je med Le voyage utile te kraje obiskal med potovanji po Balkanu in Mali Aziji pred letom 1912. Jasno je, da mu ni bilo treba odkrivati določene paradigme v kočijaški krčmi v metropolitanskem Parizu.

D. Grabrijan komentira: Ob tej priliki tudi ne more škoditi, če obenem prikažemo, kako je prav ta dediščina pomagala enemu eminentnih predstavnikov sodobne arhitekture – Le Corbusieru – do prvega koraka v življenje.

Gustav Tönnies, Jože Plečnik, Le Corbusier

Primerjava med Gustavom Tönniesom, Jožetom Plečnikom in Le Corbusierom kaže, da sta G. Tönnies in J. Plečnik svoje izkušnje s potovanj nadgradila, med tem ko je Le Corbusier veliki vzorec makedonske hiše kopiral (in tega nikoli ni priznal, nasprotno)!

Dela pred potresom

Ostrešje ljubljanskega Kolizeja, 1845
ljubljanški župan Janez Nepomuk Hradecky mu ponudi mesto mestnega tesarskega mojstra.

1847 ustanovi svoje tesarsko podjetje z 12 tesarji, pozneje zaposluje več kot 600 delavcev

Cukrarna, 1828, 1858 požar , pozneje Tobačna tovarna, 1870, ob potresu 1895 nepoškodovana, celotno prenovo Cukrarne je tudi po potresu prevzelo podjetje Gustav Tönnies.

Trst, skladišča v pristanišču, prenova in povečava železniške postaje, po 1857

Kozlerjeva pivovarna v Šiški, 1866

Sl. 1. - Glavni kolodvor v Ljubljani okrog l. 1860.
Pred kolodvorom še ni bilo nobenega poslopja. Pot, viden spredaj desno, je današnja Kolodvorska ulica. Levo poleg je pot k nekdanji predilnici, ki je stala na prostoru med dvoriščem hotela Miklič in Ljubljanskim dvorom. Stolpič z ura so kasneje odstranili s strehe.

Stara predilnica v Kolodvorski ulici

Dela pred potresom

Ljubljanski železniški kolodvor,

Železniške postaje na trasi
Celje – Maribor

Dela na gorenjski železnici Ljubljana—Trbiž (1870)
dolžina proge 102 km

- začasna odobritev gradnje 27.jun.**1867**
- zakon o pogojih in ugodnostih 9.jul.1868
- začetek gradnje spomladi 1869
- odprta za javni promet 14. dec. **1870**

Ljubljanska predilnica, razširitev, 1866

Tobačna tovarna v Ljubljani, 1871-73

Cesar Franc Jožef Gustava Tönniesa
odlikuje s križcem s krono, 1883

Družina Tönnies gradi v Ljubljani po potresu.

V potresu, leta 1895, je bilo uničenih približno 20 odstotkov stavb v mestu. Po potresu je mesto obiskal cesar Franc Jožef I. in avstro-ogrske oblasti so se odločile, da v Ljubljano napotijo vse najboljše arhitekta v monarhiji, ki bodo sodelovali v obnovi mesta

Ciril Metod Koch,
Hauptmanova
hiša, Mestna
hranilnica,
mali nebotičnik,
renovirana 1904,
Dunajska secesija

Vancaš Josip pl. Požeški,
ž.c. sv. Martina, Bled, 1905
prof. Friedrich von Schmidt
(mestna hiša na Dunaju)

Vancaš, Hotel Union, 1903-1904

Koch, Kmečka posojilnica 1906-07 **Vancaš,** Ljudska posojilnica 1907-1908

?!
➔

1873
1904 20xx

Hauptmannova hiša je bila zgrajena že leta 1873 in je ena redkih ljubljanskih stavb, ki so skoraj nepoškodovane preživele veliki ljubljanski potres. Po potresu je hišo kupil trgovec z barvami Adolf Hauptmann in dal prenoviti pročelje ter streho arhitektu Cirilu Metodu Kochu.

Koch je leta 1904 hišo obnovil v slogu modne dunajske secesije. Pročelje je obložil z barvnimi keramičnimi ploščicami, ki tvorijo geometrijski vzorec. Koch je za pročelje izbral kontrastne zeleno-modro-rdeče barvne tone.

Zadnja “prenova” je pokazala kulturno šarlatanstvo in problem s “pravimi ljudmi na pravem mestu” podjetja SKB banka d.d. Ljubljana, Société Générale (SG), Pariz, Francija, ob spremljavi strokovnih služb Mestne občine Ljubljana.

po smrti 1886 sinovi
 Gustav,
 stavbenik v Trstu
 Adolf,
 deloval v očetovem podjetju
 v Ljubljani
 Viljem,
 strojna mehanika, vodil strojno tovarno
 Emil,
 družinski kamnolomi
 Rudolf,
 stavbenik, arhitekt v Sarajevu, v Ljubljani
 1936 podjetje izbrisano iz sodnih registrov

Vojaška bolnišnica,
 1897

Majerjeva palača
 Centralna lekarna
 1896-97
 Ferdinand Hauser,
 fasada Filip Supančič

Opera, 1890-1892,
 Jan V. Hrasky,
 Anton J. Hruberg

**od 1896 do 1910 so zgradili
 436 novih stavb,
 325 so jih obnovili,**
 mostovi, parki, mestni vodovod,
 kanalizacijsko omrežje

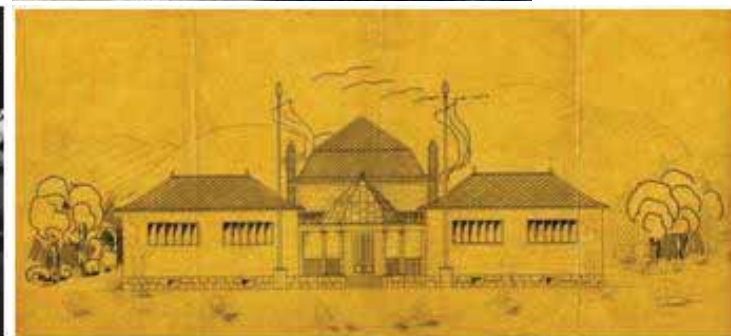

Ljubljanski dvor
 1927-1928
 Josip Costaperaria
 (1876 -1951)

Maks Fabiani,
Dekliški licej, Mladika 1907

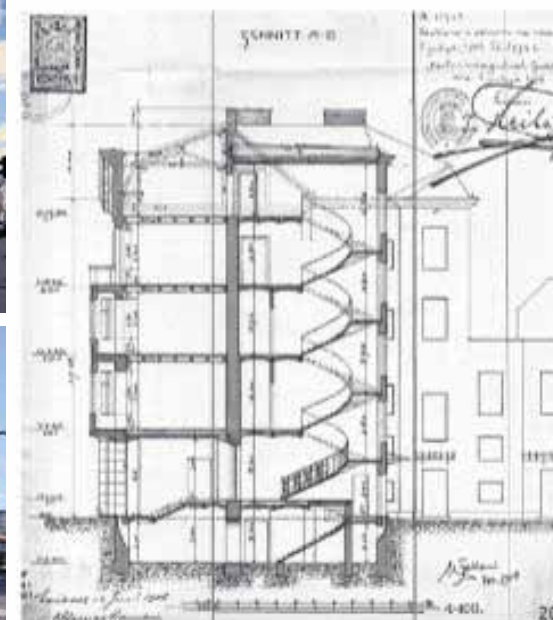
Maks Fabiani,
Jakopičev pavilion 1909

Maks Fabiani,
Bambergova h.,
Miklošičeva c.16

Maks Fabiani,
Hribarjeva h., 1907

Sodna palača
1898-1902,
Spindler,
J. Costaperaria

Mestna hranilnica,
Vancaš,
1903-04,
Čopova 3

Ubožnica na Vodmatu
Klinika za infekcijske bolezni,
1900-1901, M. Fabiani

Katoliška tiskarna 1907-1908, danes Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Alois Cantoni, Izvajalec: Gustav Tonnies
Katoliško tiskovno društvo Ljubljana Stavbni tip: tiskarna. Prva industrijska stavba v Ljubljani z železobetonsko stropno konstrukcijo, sicer klasično grajena v opeki.

Beethovnova 9, Ljubljana

Tonniesova vila,
1921,
po 2. svet. vojni
lastnina države

Evangeličanska
cerkev v
Ljubljani

Ljubljanska kreditna
banka, Ljubljana, 1923
gradil Rudolf Tönnes
arh. F. Krasny iz Prage

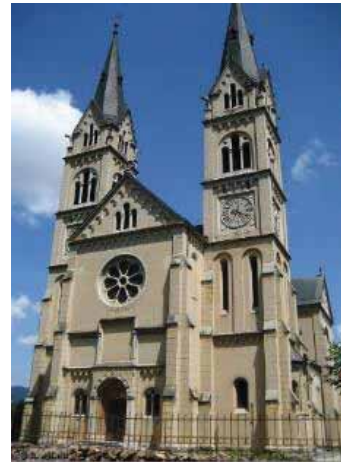
Ljubljanski dvor, 1925,
J. Costaperaria,
Slovenske železnice

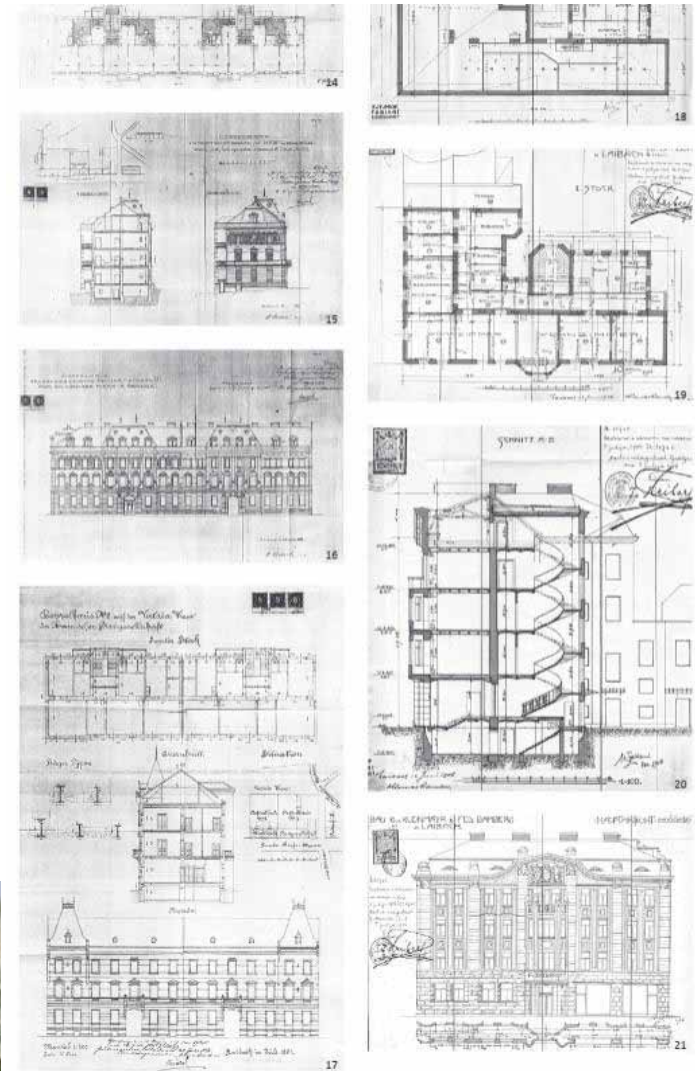
Cerkev sv. Martina, Bled, 1905

Cerkev Marije Lurške, Brestanica, 1908-1914

Ljudska kopel 1899-1901
Avtor: **Wilhelm Bruckner**
& Co iz Gradca Izvajalci:
Adolf Tonnies - gradbena
dela, E. Ast & Co -
betonske konstrukcije,
W. Bruckner iz Gradca -
instalacije

Maks Fabiani,
načrti, Bambergova h.

Rudolf Tönnies, 1869 – 1929

nekatera njegovi dela so začetniki bosanske zgodnje moderne
O arhitekturi Rudolfa Tönniesa govori prof. Ibrahim Krzović: *“močna arhitektonska artikulacija fasade stavbe, bogata profilacija strešnih delov, ki pri njem zaslužijo naziv pete fasade. Bolj kot katerikoli iz njegovi generacije arhitektov je kipar in pesnik v arhitekturi”*

Akademija likovnih umetnosti na Dunaju, oddelek za arhitekturo, prof. Hasenauer, 1891.

1. nagrada: natečaj Kursalon v Valdesu

2. nagrada: natečaj za Narodni dom v Ljubljani

Crikvenica vodi gradnjo kopališča, paviljon na plaži, hotel

1895 Zagreb, Hrvatska zemeljska vlada

Bosna in Hercegovina: dela v Građevinskem odelenju v Sarajevu

Sodelovanje z Josipom Vancašem

1897 sodelavec pri izvedbenem projektu stavbe današnjega Muzeja mesta Sarajeva

1908 civilni arhitekt za Bosno in Hercegovino

Franc Jožefova – Filipovičeva kasarna, F. Blažek, L. Huber, K. Paržik, R. Tönnies, 1899-1990

1912 2. in 3. nagrada (1. nepodeljena) na natečaju za Saborsko plačo v Sarajevu

Predavanja: Tehnički klub v Sarajevu,

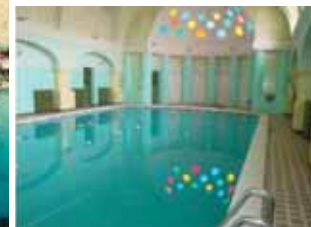
Monumentalne stavbe v Italiji, 1899,

Putovanje Dunavom i Konstantinopolj, 1908

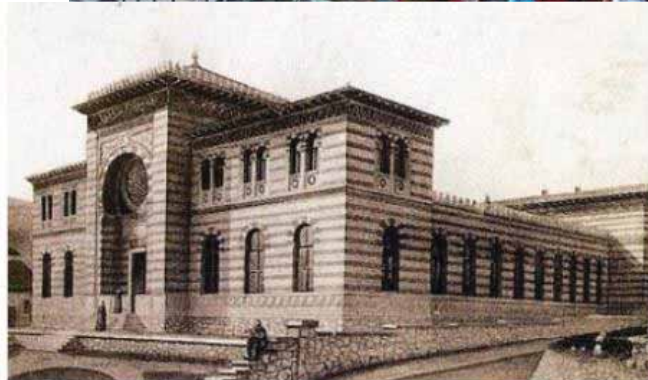
Predavanje o Rimu sa fotografijama, 1911

1918 se seli v Ljubljano

Metropolija
Sarajevo 1899

Šeriatska šola
sodelavec
1899

Gradsko
kupatilo,
Mostar, 1911

Kasarna
Franca Jožefa,
kralja Petra,
Filipović,
Sarajevo,
1910

Kapela na
judovskem
pokopališču
1923-24

Salomonova palača,
arhitekt **Rudolf Tönnies**
1912

8 kipov v naravni velikosti predstavlja ljudi iz Bosne in Hercegovine v narodnih nošah hrvatskega, srbskega, muslimanskega in kmečkega prebivalstva

poslovna,
stanovanjska
stavba,
Petra Petrovića
Petrankije, 1907

stanovanjsko-
poslovna stavba
Mejerja Altraca 1911
geometrijski nouveau

Palača Metropolita
v Tuzli 1913

Hiša Miklav 1903

Hiša Vladimira
Besarovića, 1911

Vila Hermine Radisch 1906

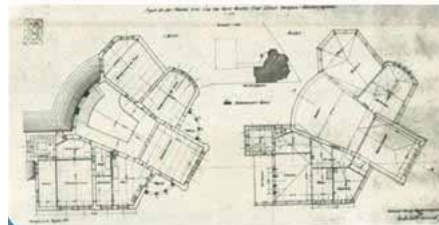
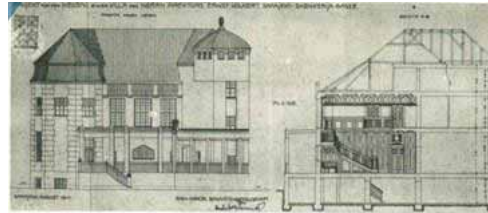

Hiša Mehmed-beg
Fadilpašić
bosanska tradicionalna
in secesionistična
arhitektura

Vila Milana
Jokića, 1906

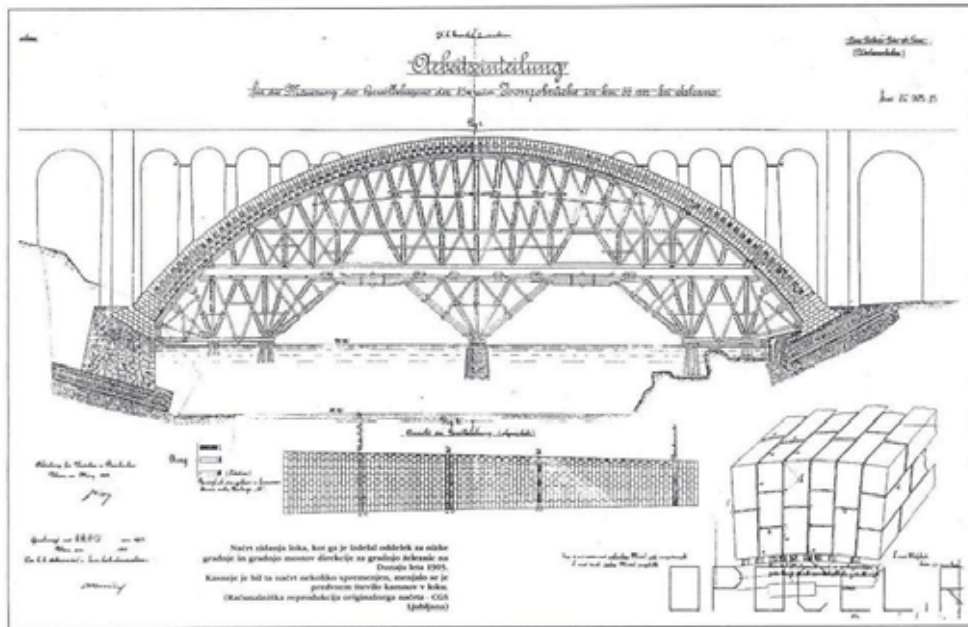

Hiša Izodorja Izraela,
Sarajevo, 1910

Vila Ernesta Volkerta,
Sarajevo, Skenderija,
1911

Morda kamniti bloki v Solkanskem mostu, mostu v Blejskem vintgarju in Bohinjskem predoru izvirajo iz Tonniesovih kamnolomov?

Solkanski most
Tekst in slike iz knjige Kamniti velikan na Soči, Nova Gorica, 1996, avtor Gorazd Hamar

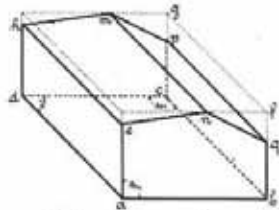
Portal Bohinjski predor Blejski vintgar

Brücke bei Salcano.
Fundament des linken Widerlagers.

Blatt 50-135a

Bestellung N° 4.

a, b, c, d unteres Lager.
e, n, m, h oberes Lager f, d Fundament
n, q, p, w = = = Pfeiler.

Fundamentquader der Schichte III.

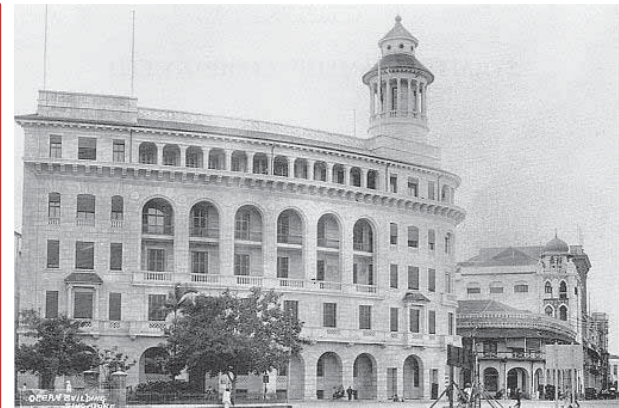
Stücken der Quader	Stückzahl	Längen der Kanten in millimetern						Anmerkung	Rechnung für die Verzehrung des umschriebenen kleinsten Parallelepipedes				
		ab	ac	ae	cg	gm	cp		Lang	Breit	Höhe	Quadrat	
72	8	784	1024	554	557	337	338		2724	1024	2527	24823	2265
72	8	784	1024	554	557	337	338		-	1024	-	24823	2265
74	8	784	784	554	557	337	338		-	2768	-	23548	1418
75	8	784	1106	554	557	337	338		-	1168	-	23208	2228
9 Stück									Zusammen				3874

Anmerkung: Alle Quader sind vollständig und genau nach den Dimensionen der Bestellung ohne jeden Abzug für die Fugen etc. zu liefern. Die sämtlichen Flächen der Quader sind laut Fläche 5 des Musterplans fein zu spitzeln.
Alle Lagerflächen müssen auf einer glatten Ebene satt aufliegen und dürfen mit keinem Punkte darauf ruhen.
Die Qualität des Steinmaterials muß jener des Mustersteines antworten.
Die Quader sind stets auf einem der oberen Lager mit dem vorgeschriebenen Zeichen in haltbarer roter Farbe zu versehen.

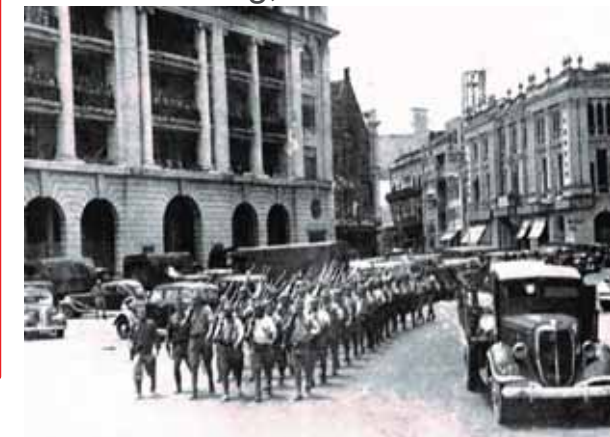
Wien, am 10. September 1904.

Iz Nabrežinskih kamnolomov so kamen pošiljali v Aleksandrijo, Japonsko, Singapur... morda je vgrajen tudi v kakšno od predstavljenih stavb.

Podobno kot na načrtu predstavljene kamnite bloke za Solkanski most so lahko razpošiljali po celem svetu!

Ocean Building, 1920

Victoria Theatre and Memorial Hall, cca 1920 in japonska okupacija

Kaj je skupni imenovalec delovanja rodbine Tönnies?

Gustav Tönnies je igral pomembno vlogo na vrsti področij od graditeljstva do industrij, kjer je predstavljal inovatorskega podjetnika in aktivnega soustvarjalca industrijske revolucije v naših krajih. Izvedbe zahtevnih gradenj so zahtevale organizacijske sposobnosti o katerih se danes sodobnim razvijalcem v večini primerov samo sanja. Dosežki na področju industrije kažejo na človeka z izredno vizijo: od novega načina proizvodnje opeke do litoželeznih konstrukcij, naj ponovno omenim Hrdeckega most in Peltonovi turbine. Bil je vodja: mojster tesar in general, kot ju je primerjal Mimoto Musashi pre skoraj 400 leti! Žal sta oba režima po svetovnih vojnah tudi na omenjenih področjih naredila Slovencem veliko škodo. Ni si težko predstavljati kaj bi danes pomenila korporacija Tönniesovega tipa slovenskemu gospodarstvu.

Ime Gustava Tönniesa in njegovih naslednikov je bilo temeljito izbrisano iz slovenske gospodarske zgodovine.

Stavbe, ki so jih gradila podjetja rodbine Tönnies je projektirala laični in strokovni javnosti vrsta bolj ali manj znanih arhitektov. Vancaš Josip pl. Požeški, prof. Friedrich von Schmidt (mestna hiša na Dunaju), Ciril Metod Koch, Maks Fabiani, Josip Costaperaria. Rudolf Tönnies je ob funkcijah v administracijah v Hrvaški in Bosni projektiral večino pomembnih stavb v Bosni in Hercegovini, v avstroogerskem Sarajevu do 1. svet. vojne.

Ime Rudolfa Tönniesa se med slovenskimi arhitekti ne pojavlja, kljub kakovosti in količini njegovega opusa.

Špediter najpomembnejši akter

Hradeckega most,
litoželezna konstrukcija,
razpon 30 m, kot Ironbridge, 1781, vendar 10x lažji.
Eden največjih dosežkov naše tehnične zgodovine,
projektant **Johann Hermann**, izdelan v **Tönniesovi livarni** v Dvoru, leta 1867

